

Sprzeciw mniejszości etnicznych i narodowych w Europie Środkowej (ENMinResCE)

Projekt ma na celu podjęcie krytycznej refleksji na temat słabo zbadanego obszaru społecznego niezadowolenia społecznego oraz sprzeciwu mniejszości etnicznych i narodowych w Europie Środkowej (ENMinResCE) w okresie szybko zmieniającego się porządku globalnego, i porusza ważny temat związany z jakością demokracji w tym region. Projekt ten koncentruje się na trzech szerokich tematach – mniejszościach etnicznych i narodowych, sprzeciwie i zmianach społecznych. Główne cele badawcze to: (1) opracowanie środków, rodzajów i form ukrytych i symbolicznych form sprzeciwu wśród mniejszości etnicznych i narodowych w Europie Środkowej, (2) wyjaśnienie ponadnarodowych podobieństw i różnic w regionie oraz (3) – poprzez obserwacje empiryczne grup mniejszości z państw Europy Środkowej – zbadanie wzajemnych powiązań pomiędzy różnymi formami sprzeciwu, które przyczyniają się do zmiany społecznej. Naszym punktem wyjścia jest to, że mimo że po przystąpieniu do UE państwa Europy Środkowej wprowadziły mechanizmy ochrony praw mniejszości etnicznych i narodowych promujące partycypację obywatelską i polityczną, mniejszości etniczne i narodowe w dalszym ciągu stoją przed wyzwaniami utrudniającymi im adaptację i integrację w społeczeństwach. Nadal borykają się z nierównościami politycznymi, społecznymi i gospodarczymi (lub czują, że są dyskryminowani ze względu na pochodzenie narodowe), które pogłębiają niezadowolenie wśród tych grup. Mniejszości etniczne i narodowe działają w kontekstach asymetrycznych i jako słabe grupy bez większych zasobów, ich zdolność do działania poprzez tradycyjne formy sprzeciwu, jest ograniczona.

Ramy teoretyczne tego projektu opierają się na międzynarodowej literaturze dotyczącej sprzeciwu społecznego. Szczególną uwagę zwraca się tu na działania opozycyjne oparte na koncepcji codziennego sprzeciwu (everyday resistance). Uciskani ludzie mogą być świadomi swojego położenia i mogą w jakiś sposób stawić opór. Poprzez tzw. codzienne akty sprzeciwu maskują prawdziwy charakter swoich działań, aby uchronić się przed represjami ze strony władzy, przez co są nierozpoznani przez instytucje państwowe (Ballard 2023). W projekcie badane są cztery kategorie. (1) Po pierwsze, przyglądamy się *kontekstom* sprzeciwu wśród mniejszości etnicznych i narodowych w Europie Środkowej w demokratycznych warunkach po wstąpieniu do UE. Biorąc pod uwagę regionalny system praw człowieka UE, UE nakłada na państwa obowiązek równego traktowania i niedyskryminacji w zakresie praw mniejszości etnicznych i narodowych. W projekcie tym podjęto próbę porównania państw bałtyckich, Słowacji i Bułgarii, ponieważ reprezentują one odmienne podejście do koncepcji włączenia społecznego i poziomu efektywności demokracji uczestniczącej od 2004 r. (2007 r. w przypadku Bułgarii). (2) Po drugie, jeśli chodzi o osoby sprzeciwiające się, analizujemy pięć marginalizowanych grup mniejszości etnicznych i narodowych: na Litwie (Polacy), Łotwie (osoby rosyjskojęzyczne), w Estonii (osoby rosyjskojęzyczne), na Słowacji (Romowie) oraz w Bułgarii (bułgarscy muzułmanie), (3) Następnie badamy działanie – środki, formy i rodzaje niezorganizowanych, nieformalnych, indywidualnych praktyk sprzeciwu mniejszości etnicznych i narodowych, które są niekoniecznie ukryte, a także te bardziej ukryte, ale zbiorowe akty sprzeciwu. (4) Na koniec ujawniamy konsekwencje takich praktyk sprzeciwu. Naszym celem jest ocena efektywności, produktywności, kreatywności i mobilności ruchu sprzeciwu, aby odpowiedzieć na pytanie, czy może on zmienić pozycję mniejszości etnicznych i narodowych w stosunku do władzy.

Z metodologicznego punktu widzenia projekt realizowany jest poprzez badanie porównawcze na wielu poziomach. Planowane są badania jakościowe. Ponadto stosowana jest metoda obserwacyjna i wizualna, a także analiza instytucjonalno-prawna i dokumentacyjna.